

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва і хореографії
Кафедра музикознавства та музичної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СТУДІЇ

для студентів

спеціальності: 025 «Музичне мистецтво»

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітньої програми:

025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано),

025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та
ударні інструменти)

Київ – 2023

Розробники: **Бондаренко Лариса Анатоліївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти; **Кондратенко Ганна Григорівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти, доцент; **Бацак Костянтин Юрійович**, кандидат історичних наук, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти, доцент.

Викладачі: **Бондаренко Лариса Анатоліївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти, **Бацак Костянтин Юрійович**, кандидат історичних наук, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти, доцент.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри музикознавства та музичної освіти

Протокол від 28 серпня 2023 року № 11

Завідувач кафедри _____ **Ольга ОЛЕКСЮК**

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано) 2023 р.

Гарант освітньої програми _____ **Наталія СВИРИДЕНКО**

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти) 2023 р.

Гарант освітньої програми _____ **Віктор СПОДАРЕНКО**

Робочу програму перевірено

_____ 2023 р. **Інна ТКАЧЕНКО**

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол №__

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета і завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Результати навчання за дисципліною.....	5
4. Структура навчальної дисципліни.....	6
5. Програма навчальної дисципліни.....	7
6. Контроль навчальних досягнень.....	14
7. Навчально-методична карта дисципліни.....	20
8. Рекомендовані джерела.....	21
9. Додаткові ресурси.....	21

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	<i>Обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів /годин	4/120	
Курс	1	-
Семестр	1	-
Кількість змістовних модулів з розподілом	3	
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	-	-

Самостійна робота	56	-
Форма семестрового контролю	Залік (ПМК)	-

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: сприяти позитивній мотивації та успішній професійній адаптації майбутніх бакалаврів музичного мистецтва шляхом ознайомлення з історією становлення та розвитку університетської освіти, організаційно-педагогічними засадами професійної підготовки майбутніх артистів ансамблю, артистів оркестру та викладачів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів; формування культури лідерського служіння як нової філософії особистого життя і професійної діяльності.

Завдання:

- ознайомлення студентів з історією становлення та розвитку університетської освіти; вивчення історичного досвіду функціонування закладів вищої мистецької освіти в Україні;
- ознайомлення студентів із специфікою змісту, форм та методів навчання у вищій школі, в тому числі у закладах вищої мистецької освіти; усвідомлення студентами власної ролі у мистецькому освітньому середовищі Університету;
- ознайомлення зі специфікою професійної діяльності та етапами професійного зростання й набуття компетентностей як освітнього результату підготовки;
- ознайомлення студентів із основними ідеями лідерства, зокрема лідерства-служіння, з місією Університету в контексті лідерства-служіння;
- виховання основ творчого і критичного мислення студентів в контексті сучасного музичного мистецтва, мистецтвознавства і мистецької освіти;
- формування у студентів інтересу до професійної діяльності.

2. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення курсу студент формує такі програмні компетентності:

Загальні:

- ЗК 1 - Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2 - Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 4 - Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6 - Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 7 - Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 8 - Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 9 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові):

- СК 13 – Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
- СК 14 – Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

Результати навчання:

- РН 4 – Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту
- РН 6 – Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.
- РН 12 – Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом

PH 16 – Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.

3. Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				МК
			Аудиторні:			Сам роб	
			Лекції	Семінари	практичн		
Змістовий модуль 1. Я- студент							
Тема 1.1.	Мій Університет.	8	2	2	-	4	
Тема 1.2.	Система організації освітнього процесу у закладі вищої освіти	6	2	2	-	2	
Тема 1.3.	Я – в інформаційному середовищі Університету	8	2	2	-	4	
Тема 1.4.	Самоорганізація студентів як базова умова успішного навчання	6	2	-	-	4	
	Модульний контроль	2					2
	Разом	30	8	6	-	14	2
Змістовий модуль 2. Вступ до спеціальності							
Тема 2.1.	Історичні передумови становлення професії виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів	8	4	2	-	4	
Тема 2.2.	Етапи професійного зростання. Рівні та ступені вищої освіти	10	2	2	-	4	
Тема 2.3.	Професійна компетентність як освітній результат підготовки артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.	12	4	2	-	6	
Тема 2.4.	Професійний портрет. Особистість і пріоритетні професійні якості виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.	8	2	2	-	4	

Тема 2.5.	Специфіка професійної діяльності виконавця-інструменталіста	10	2	2	-	6	
Тема 2.6.	Специфіка роботи викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів	8	2	2	-	4	
Тема 2.7.	Модульний контроль	4					4
Разом		60	16	12	-	28	4
Змістовий модуль 3. Лідерство-служіння							
3.1	Знайомство	2	-	-	2	2	
3.2	Університет та його роль у розвитку лідерства	4	-	-	2	2	
3.3	Лідерство	4	-	-	2	2	
4.4.	Лідерство-служіння. Служіння як основний вид діяльності лідера	4	-	-	2	2	
4.5.	Створення команди та особливості командної роботи	4	-	-	2	2	
4.6.	Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства-служіння	4	-	-	2	2	
4.7.	Лідерський спадок	4	-	-	2	2	
	Модульний контроль	2					2
Разом		30	-	-	14	14	2
Усього за семестр 1		120	24	20	16	56	6

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Я – СТУДЕНТ

Тема 1.1. Мій Університет.

Історія розвитку Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Етапи становлення ідеї університету. Структура університету. Життєвий шлях Б. Д. Грінченка, чиє ім'я носить Університет. Борис Дмитрович Грінченко – український письменник, вчений, фольклорист, етнограф, філолог, педагог і громадський діяч. Його ім'я в назві нашого Університету. Життєвий і творчий шлях Бориса Дмитровича Грінченка: Слобожанщина, Харків, Херсон, Луганщина, Чернігів, Київ, Італія. Діяльність Б. Д. Грінченка: впорядкування каталогу музею українських старожитностей колекціонера Василя Тарновського "Каталог музею українских древностей"; укладання у 4-х томах "Словаря української мови", друга премія М.І. Костомарова; організація української преси, товариство "Просвіта" та ін. Останні роки життя, місто Оспедалетті (Італія), Байкова гора в Києві; увіковічнення пам'яті Великого українця.

Джерела: 2,3

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 1.2. Система організації освітнього процесу у закладі вищої освіти

Мета і головні завдання діяльності закладу вищої освіти. Особливості навчання на спеціальності "Музичне мистецтво". Болонський процес. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система організації навчального процесу. Форми організації навчального процесу у ЗВО: навчальні заняття (лекції, семінари, практичні), індивідуальна та самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Науково-дослідницька робота студентів (НДРС): її сутність, значення, завдання, форми організації. Види наукової роботи студента (реферат, курсова, кваліфікаційна роботи); індивідуальна робота студента (ІНДЗ).

Види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Способи взаємодії між учасниками спілкування (монолог, діалог, полілог). Види публічних виступів: доповідь, дискусія, диспут тощо. Види записів: план, тематичні виписки, тези, конспект та ін. Письмові творчі роботи студента (есе, реферат). Характеристика та специфічні вимоги щодо підготовки та написання цих робіт.

Джерела: 1,2,3

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 1.3. Я – в інформаційному середовищі Університету

Інформаційне суспільство, його характерні риси. Загальна інформація про мережу Інтернет. Основні пошукові системи (Google, Yandex, META та ін.), види пошуку інформації: простий, складний, розширений. Інформатизація освіти. Поняття "цифрова компетентність фахівця" як інтегративна професійна якість особистості, що відображує її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та ефективної роботи з нею.

Смарт-освіта та смарт-університет. Відкриті інформаційні ресурси. Електронні ресурси Університету: Інтернет- портал Університету, бібліотека, електронний каталог, Інституційний репозиторій, Вікі-портал, наукові електронні видання тощо. Корпоративна електронна пошта.

Електронне навчання (E-learning) – навчання на основі використання е- контенту (з використанням ЕНК – електронних навчальних курсів) та е-співпраці всіх учасників освітнього процесу. Програма Google Академія. Інтернет-каталоги. Університет у соціальних мережах.

Джерела: 2,3

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 1.4. Самоорганізація студентів як базова умова успішного навчання

Самостійна робота студента як основний засіб засвоєння ним навчального матеріалу без участі викладача. Самовиховання та самоосвіта. Роль педагога у процесі самовиховання та самоосвіти. Основні компоненти у структурі самовиховання. Організація самостійної роботи студентів у ЗВО. Етапи та види самостійної роботи студентів (СРС). Навчальний час, відведений на самостійну роботу студента. Основні методи СРС, їх характеристика. Формування навичок самостійної роботи з книгою. Особливості роботи з нотним текстом. Самопізнання, саморозвиток, самооцінка. Алгоритм постановки і досягнення цілей. Шлях до успіху.

На шляху саморозвитку та самовдосконалення.

Джерела: 2,3

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Змістовий модуль 2. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Тема 2.1. Історичні передумови становлення професії виконавця -інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів

Інструментально-виконавське мистецтво в історичному контексті. Музичне інструментальне виконавство як самостійний вид художньої творчості. Напрямки розвитку інструментального виконавства – сольне, групове (ансамблеве), колективне (оркестрове).

Первинні форми музичного виконавства. Музичне виконавство в античний період і в Середньовіччі. Виконавське інструментальне мистецтво XVII-XVIII століть. Музичне виконавство в XIX столітті. Розвиток музичного інструментального виконавства в XX столітті. Становлення інструментального виконавства в Україні. Виконавські школи у XX ст. Сучасний етап розвитку виконавства та музично- педагогічної освіти в Україні.

Джерела: 1.

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2.2. Етапи професійного зростання. Рівні та ступені вищої освіти.

Підготовка артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів здійснюється відповідно до ліцензованого обсягу прийому на конкурсній основі на всі освітньо-кваліфікаційні рівні (ОКР). Професійне зростання майбутнього артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів відбувається у системі вищої освіти, яка забезпечує фундаментальну, наукову, професійну підготовку на основі здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Структура вищої освіти (Закон України "Про вищу освіту", 2014): початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

Здобуття вищої освіти у відповідності до освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: молодший бакалавр (обсяг 90-120 кредитів ЕКТС); бакалавр (обсяг 180-240 кредитів ЕКТС); магістр (обсяг

освітньо-професійної програми: 90-120 кредитів ЕКТС, освітньо-наукової програми: 120 кредитів ЕКТС); доктор філософії (перший науковий рівень, нормативний строк підготовки в аспірантурі: 4 роки, обсяг освітньо-наукової програми: 30-60 кредитів ЕКТС); доктор наук (другий науковий ступінь, розроблення методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів тощо).

Документ про вищу освіту державного зразка. Моніторинг, перегляд та оновлення освітніх програм для забезпечення їх відповідності сучасним вимогам.

Специфіка і наступність підготовки артиста камерного ансамблю, артиста оркестру, викладача музичного інструменту та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів за ОКР "молодший бакалавр", "бакалавр", "магістр". Форма підсумкової атестації фахівців у закладах вищої мистецької освіти.

Мобільність студентів, викладачів, науковців-дослідників як одна з цілей Болонського процесу, один з важливих елементів освіти й науки, критерій оцінювання якості освіти. Участь студентів у програмах академічної мобільності. Світові тенденції академічної мобільності. Досвід ЄС у підтримці академічної мобільності. Участь України в освітніх програмах ЄС Еразмус+ , Рамковій програмі з досліджень та інновацій ЄС "Горизонт 2020" та ін.

Джерела: 1 (о), 2,3(д), 1-4 (др.)

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2.3. Професійна компетентність як освітній результат підготовки артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів

Компетентність як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально- етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Професійна компетентність як освітній результат підготовки артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (на базі лабораторії виконавської майстерності). Інтегральна, загальні та спеціальні компетентності артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Профіль програми підготовки бакалавра музичного мистецтва. Термін навчання; обсяг програми (кількість кредитів ЕКТС); рівень, орієнтація та особливості програми. Шифри та назви напрямку підготовки та спеціальності. Професійна кваліфікація. Теоретична, наукова та практична підготовка майбутніх фахівців мистецького спрямування. Додаткові спеціалізації.. Специфіка професійної підготовки майбутнього артиста ансамблю, артиста оркестру, пов'язана із визначенням цієї професії як багатопрофільної, що вимагає ґрунтовної підготовки з різних дисциплін: інструментального циклу "Основний музичний інструмент", "Камерний ансамбль", "Інструментальний ансамбль", "Оркестровий клас", "Концермейстерський клас" та ін.); цикл музично-теоретичних дисциплін ("Теорія музики", "Історія музики", "Сольфеджіо", "Гармонія" та ін.); практична підготовка (концертно-виконавська практика).

Джерела: 1 (о), 2,3(д), 1-4 (др.)

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2.4. Професійний портрет. . Особистість і пріоритетні професійні якості виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Професіограма як теоретична модель будь-якої діяльності й ідеальних професійних та особистісних якостей фахівця.

Професійно значущі якості артиста камерного ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів: відповідальність, емпатія, рефлексія, креативність, самостійність, професійне музичне мислення, артистизм.

Професіоналізм артиста камерного ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів як сукупність психофізіологічних та особистісних змін, що відбуваються у процесі довготривалого виконання ним певного виду діяльності та характеризує його як професійну особистість. Професійна спрямованість та авторитет. Основні ознаки та показники професійної спрямованості: педагогічні ідеали та переконання, ціннісні орієнтації, потреби та професійні інтереси, погляди та уподобання, ставлення до своїх здібностей та характеру. Типи професійної спрямованості: стійка, істинна, формальна та хибна. Інтерес до професії, покликання і придатність як протилежні поняття. Інтелектуальна, моральна та емоційно-вольова сфери. Особисті якості.

Джерела: 1 (о), 2,3(д), 1-4 (др.)

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2.5. Специфіка професійної діяльності виконавця-інструменталіста

Завдання діяльності відповідно до кваліфікації. Музично-виконавська діяльність як основа професійної діяльності виконавців-інструменталістів, зокрема артиста камерного ансамблю, артиста оркестру. Специфічні риси музично-виконавської діяльності: вторинність, відносна самостійність, одночасне використання виконавцем декількох семантичних (знакових) систем, своєрідна логіка мислення, безпосередність та невідворотність акта художньої творчості, виконавський образ як відображення індивідуальних якостей виконавця, художній смак, рівень загальної та професійної культури. Структурні компоненти досвіду музично-виконавської діяльності виконавців-інструменталістів: вміння здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору, володіння технологією виконання музичного твору, психологічна готовність до виконання музичного твору (творче сприйняття або перцепція та створення ідеального музично-виконавського образу), вміння аналізувати, контролювати та коригувати виконання музичного твору, вміння якісної інтерпретації музичного твору.

Професійна діяльність артиста камерного ансамблю, артиста оркестру, виробничі функції, типові завдання діяльності випускника вищого мистецького навчального закладу. Фахові знання і уміння, зміст і значення спеціальних дисциплін у підготовці артиста ансамблю, артиста оркестру та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Підвищення професійної майстерності й оновлення репертуару.

Кваліфікаційні вимоги щодо освіти, компетентностей і стажу. Права і обов'язки. Спеціальні кваліфікаційні вимоги (висока виконавська майстерність і музична культура; досконале володіння навичками читання партій з аркушу).

Джерела: 1 (о), 2,3(д), 1-4 (др.)

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Тема 2.6 Специфіка роботи викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів

Викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, особливості і багатогранність професії. Заклади спеціалізованої мистецької освіти, які надають початкову мистецьку освіту - музична, художня, хореографічна, хорова, школа мистецтв тощо. Мистецька школа як заклад позашкільної освіти сфери культури, що здійснює свою діяльність відповідно до [Конституції України](#),

Законів України [«Про освіту»](#), [«Про позашкільну освіту»](#), [«Про культуру»](#), ін., провадить свою діяльність за такими напрямками позашкільної освіти: художньо-естетичний, що забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та набуття здобувачами практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва; мистецький, що забезпечує набуття здобувачами спеціальних мистецьких виконавських компетентностей у процесі активної мистецької діяльності.

Педагогічні працівники мистецької школи - директор, заступники директора, викладачі, концертмейстери, методисти (за наявності), інші педагогічні працівники. Права і обов'язки педагогічних працівників у мистецькій школі. Пріоритетні професійні якості викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів: музикальність; емпатійність, професійне музичне мислення, артистизм, креативність. Організація освітнього процесу в мистецькій школі.

Джерела: 1-4 (др)

В умовах дистанційного навчання проведення лекційного заняття передбачає використання формату відеоконференції.

Змістовий модуль 4. ЛІДЕРСТВО СЛУЖІННЯ

Тема 3.1. Знайомство

Основні ідеї: сутність курсу; зобов'язання учасників; життєві історії.

Мета та завдання сесії - привітати учасників та познайомитись з ними. Більшість учасників очікують традиційну форму навчання, тому важливо пояснити їм, що даний курс буде іншим.

Необхідно пояснити: принцип "дія-рефлексія"; навчання відбувається за допомогою власних переживань та один одного; неймовірну важливість кожного учасника, їх історій та ідей; бажання створити безпечне місце для кожного учасника; бажання вчитися та створити спільноту (команду, колектив); принцип рівності.

Джерела: 2,3

Тема 3.2. Університет та його роль у розвитку лідерства

Основні принципи: Місце Університету у системі life-learning education; головне завдання університетів. Корпоративна культура університету. Місія, візія, цінності Університету.

Мета, завдання та особливості сесії - Визначити основне завдання університету та його роль у розвитку лідерства; ознайомитись з місією Університету та основними цінностями; порівняти особистісні цінності та цінності університету; розробити цінності навчальної групи.

Джерела: 2,3

Тема 3.3. Лідерство

Основні принципи: висока цінність людей та людських стосунків; криза лідерства; лідерство та менеджмент; бути лідером незалежно від посади.

Мета, завдання та особливості сесії

Ця сесія спрямовує учасників на роздуми щодо цінностей та розгляд власних цінностей крізь призму лідерства. Студенти повинні розглянути питання, що ж є найважливішою цінністю у світі. За допомогою міжособистісної заємодії та рефлексії щодо лідерства учні повинні зрозуміти високу цінність людей та людських стосунків.

Під час цієї сесії запропонована традиційний підхід до лідерства: модель "командування та контроль". Ця модель взята із військової служби, де лідери знаходяться на вершині ієрархії. За такого підходу лідери роздають команди через менеджерів та очікують, що вони будуть виконані підлеглими, тому що "їм так було сказано" і "вони за це отримують гроші". Такий підхід не задовольняє основні потреби людей. Лідри не хочуть, щоб ними керували, люди хочуть, щоб їх вели. Люди прагнуть бути чимось більшим ніж гвинтик у великій машині, хочуть, щоб їх думку враховували, цінували, поважали; вони хочуть мати змогу впливати на зміни.

Під час цієї сесії демонструється, що для справжнього лідерства важливим є люди та людські стосунки, а не посада і звання. Лідерство – це таке ставлення, що показує важливість та цінність людей. Лідерство – це визнання того, що люди є важливішими за продукти, які вони створюють. Лідерство – це розуміння, що найбільший успіх досягається тоді, коли завдання виконуються, і при цьому відбувається розбудова стосунків між людьми.

Джерела: 2,3

Тема 3.4. Служіння як основний вид діяльності лідера

Основні ідеї: лідерство служіння; задоволення потреб; тест служіння; емпатія; кохання.

Мета, завдання та особливості сесії - звернути увагу учасників на цінність людей глибше через служіння. Служіння передбачає жертвування та присвячення себе іншим. Воно піднімає питання чи дійсно люди на стільки цінні, що я маю віддавати їм своє життя. Цей процес є ще глибшим, ніж повага, де ми визнаємо цінність та значення іншого. Служіння означає бажання бачити як люди розвивають свої таланти та стають кращими. Служіння означає, що ми хочемо жертвувати своїм часом, енергією та іншими ресурсами, для того щоб бачити позитивні зміни у людях та їх досягнення.

Важливо визначити поняття служіння. Найпростіше, це задовольняти потреби інших. Піраміда людських потреб А. Маслоу. Лідери, через свою зацікавленість у людях та стосунках з ними, мають значний потенціал задовольняти потреби інших.

Лідери, які приймають служіння як одну з головних цінностей, змушені думати про нову парадигму лідерства. Служіння полягає у зниженні позиції, піклуванні про інших, підняття їх та переживання їх болю. Лідери, що обирають шлях служіння, розуміють, що люди в їх компанії не працюють на них, а вони працюють за для свої співробітників. Такі лідери впевнені, що лідерство не про те, як інші служать вам, а навпаки – служіння іншим. Це є частиною концепції лідерства-служіння, що передбачає позицію слуги та служіння тим, кого ти ведеш.

Справжній лідер спочатку служив людям, а потім обрав лідерську позицію, як частину цього служіння. Це відрізняється від ідеї лідерів, які хочуть керувати і служити іншим задля досягнення цієї мети.

Джерела: 2,3

Тема 3.5. Створення команди та особливості командної роботи

Основні ідеї: місце спільної мети і цінностей; місце для спілкування і розбудови відносин; контекст для задоволення потреб; труднощі у побудові спільноти; особлива природа спільноти.

Мета, завдання та особливості сесії - допомогти студентам почати думати про контекст та місце, де лідери можуть жити за цінностями. Через обговорення та різні вправи, побачити унікальну цінність спільноти (community) як контекст для лідерства служіння.

Ця сесія служить введенням до концепції спільноти і наступні сесії будуть продовжувати розвивати цю ідею. Саме слово спільнота дає нам цінну інформацію про його сенс. Спільнота - це місце "спільності" та "об'єднання". Спільнота - це місце цінності. Це показує, нам, що співтовариство є унікальним місцем, де кожен член співтовариства об'єднується навколо спільної мети і спільної цінності. Це відрізняє громади від людей, що об'єднані в групи, які не мають мети.

Співтовариство як місце спілкування. У громаді люди спілкуються між собою та пов'язані стосунками. Якщо ми погоджуємось, що люди та стосунки є найвищою цінністю, то ми можемо уявити собі велику цінність спільноти – місце, де люди у відносинах один з одним, об'єднавшись разом загальною метою, зростають у стосунках. Термін "співтовариство" для позначення ідеальної громади. Групи людей, які мають потенціал для спільноти. Сім'ї, команди, організації, компанії, групи у компаніях та ін.

Спільноти створюють середовище з потенціалом задовольняти потреби кожного члена спільноти. Потреби, які можуть бути задоволені у спільноті відповідно до піраміди Маслоу. Спільноти можуть бути об'єднані не тільки загальною метою, а й цінностями (повага, служіння, призначення). Тоді

вони є місцем неймовірної користі для кожного. Завданням, викликом для лідера є створення спільнот, що засновані на цінності людини та людських стосунків – де важливим є кожен член та стосунки між ними. Ми бачимо, що лідерство служіння реалізується у контексті спільноти. Дуже важко, навіть неможливо служити людям і задовольняти їх повний спектр потреб, без залучення їх до спільноти.

Побудова спільноти - складний процес. У нашому сучасному світі, який цінує індивідуалізм і індивідуальний успіх, ми втратили відчуття того, що громади можуть і повинні бути. Хоча люди часто згруповані в "громади", відносини там часто штучні. Люди часто ховаються за масками і бояться чесного, відкритого спілкування. Цінності людей часто суперечать меті групи, або вона не передбачає цінність стосунків. Важливо, коли люди можуть знаходитись разом у глибоких стосунках і досягати спільної мети.

Джерела: 2,3

Тема 3.6. Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння

Основні ідеї: життя пов'язане з відносинами; проблема конфліктів і розриву стосунків; вирішення конфліктів; смирення замість гордості; співчуття замість засудження; прощення і жертвування для відносинам.

Мета, завдання та особливості сесії - щоб студенти усвідомили значення відносин.

Основний показник цінності відносини - наша готовність прощати, або "віддавати" щось для стосунків. Легко говорити, що стосунки є цінними, проте набагато складніше дійсно жити за цим принципом, особливо, коли нам боляче або ми ображаємось. Важливість стосунків в житті. Усе наше життя проходить у спілкуванні. У бізнесі, в сім'ї, і в будь-якій організації, ми досягаємо чогось через стосунки. Коли вони розриваються, успіх бізнесу, сім'ї або будь-якої організації страждає. Чак Фергюсон стверджує, що "лідери розуміють, що успіх завжди будується між людьми – із здорових, стійких стосунків".

Світ визначається шляхом поділу та конфлікту. Через біль, страждання та гнів, люди стали відокремлені один від одного. Ми рідко єдині, і ми часто знаходимось у конфлікті. У цій сесії буде обговорюватись це питання та причини такої ситуації.

У сесії буде розглянуто спосіб розв'язання наших конфліктів. У процесі вирішення конфліктів особлива увага звертається на поняття смиренності, емпатії і прощення. Смирення (стриманість) не означає, що ми визнаємо, що є гіршими, ніж інша людина. Стриманість свідчить, що ми вважаємо, що є не кращими, ніж інша людина. Смирення є внутрішнім процесом, де ми відпускаємо гордість і визнаємо, що інша людина так само як і ми є цінною, а наші стосунки – найціннішими. Скромність є протилежністю гордості. Емпатія дає змогу відчути емоції іншої людини та подивитись на ситуацію з її точки зору. Емпатія є антонімом осуду. Ми як правило, засуджуємо людей за риси, які не подобається нам у нас самих. Велика кількість конфліктів існує через те, що ми не любимо людей за те, що вони такі самі, як і ми. Лідери, які цінують відносини, повинні навчитись пробачати. Це, мабуть, одна з найважчих ключових цінностей – пробачити тих, хто завдав нам болю та образив. Прощення означає, що ми дуже цінуємо відносини, навіть коли нам боляче. Прощення є актом служіння і жертвності. Воно потребує відмови від гордості, власних образ та намірів про помсту. Справжнє прощення означає, що ми дійсно відновили стосунки, забули про образи та бажання помсти чи компенсації. Справжнє прощення своїм результатом має примирення. Воно свідчить, що ми готові дати людям другий шанс. Навіть якщо люди роблять помилки, які нам шкодять або впливають на нашу компанію, ми готові дати їм ще одну можливість виправитись. Прощення особливо важливо для лідерів, що служать. Лідерство служіння проявляється через відносини, а лідер, що служить має бажання відновити відносини таким чином, щоб вони могли продовжувати служити іншим, навіть тим, які зробили їм боляче.

Джерела: 2,3

Тема 3.7. Лідерський спадок

Основні ідеї: сенс буття та самопізнання реалізуються у спільноті; виклики лідерства; спільнота самоідентифікації; робота у співзалежних командах; створення спільноти лідерів, що служать.

Мета, завдання та особливості сесії - показати, що в контексті спільноти, лідер-слуга може допомогти людям зростати та знайти своє призначення і стати лідерами, що служать. В результаті нашої діяльності ті, кому ми служимо, мають зростати як особистості. Протягом даної сесії учасники будуть розмірковувати як можна допомогти іншим зростати.

Ми зростаємо коли можемо бути самими собою: діяти не зі страху або з очікувань, а коли ми можемо на основі нашого власного досвіду та своїх переконань, враховуючи власні пристрасті, покликання і нашу мету. Це показує нам необхідну умову для зростання. Зростання відбувається тоді, коли люди можуть виявити свою справжню сутність а потім зробити свій внесок у спільноту своїм унікальним способом. Важливо відзначити, що люди рідко знаходять власну пристрасть і покликання у житті. Життя нероздільно пов'язане із роботою разом у спільноті. Компанії є спільнотами.

Майже усі заходи у світі реалізуються через різні види організацій чи спільнот. У лідера, що служить, з'являється завдання не тільки допомагати своїм колегам, але й налаштовувати їх на співпрацю один з одним. Для цього лідер повинен створити спільноту, в якій цінується кожна людина. Певним чином побудова спільноти схожа на побудову пазлу, де кожна частина є важливою і на своєму місці.

Чотири стадії розвитку спільноти: псевдо спільнота – люди не виділяють свої особливості і не демонструють індивідуальності; хаос – люди починають демонструвати свій характер; спустошення – люди відмовляються від власної гордості та зарозумілості; справжня спільнота – люди відчують емпатію один до одного, підтримку та розуміння. Після створення спільноти, де панує щирість, відкритість та прийняття, лідер повинен налаштувати людей на співпрацю. Груповий процес, де люди можуть покластись один на одного, має бути підкріплений індивідуальними досягненнями.

Людам потрібно дати час попрацювати разом, щоб отримати досвід роботи з іншими і для інших.

Інший аспект зростання – дозволити іншим ставати лідерами, що служать. Ми зазначали, що лідер повинен "віддавати владу" розширюючи повноваження інших. Лідери повинні вміти помічати особливості та таланти людей та у певний час ставати менторами для них, відтак виховуючи нових лідерів.

Джерела: 2,3

Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення із дисципліни «Університетські студії» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на семінарських заняттях, відвідування лекцій, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на лекційних, семінарських заняттях залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;

- ініціативність у навчальній діяльності.

Система рейтингових балів для різних видів контролю

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекційних занять	1	4	4	8	8	-	-
Відвідування семінарських занять	1	3	3	6	6	-	-
Відвідування практичних занять	1		-	-	-	7	7
Робота на семінарських заняттях	10	3	30	6	60	-	-
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	0
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	6	30	-	-
Разом		-	82		129		7
Максимальна кількість балів	218						
Розрахунок коефіцієнта	218:100=2.18						

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії до її оцінювання

Тема	Зміст завдань	К-ть балів
Змістовий модуль 1. Я- студент		
Мій Університет.	1. Скласти хронологічну таблицю "Перші університети на теренах України", вказавши рік заснування, назву та місто, де працював університет. 2. Розкрити педагогічну діяльність Бориса Грінченка. 3. Ознайомитися з поезією Бориса Грінченка і виписати слова, які б могли стати гаслом вашої професійної діяльності.	5
Система організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі	1. Проаналізувати основні форми організації навчання в Університеті. 2. Проаналізувати специфіку реалізації Болонського процесу в Україні	5

Я – в інформаційному середовищі Університету	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати електронні ресурси Університету. 2. Ознайомитися з інтернет-порталом Університету (http://kubg.edu.ua) та розкрити ті сторінки на порталі, які зацікавили найбільше. 3. Знайти Університет у соціальних мережах та оцінити ресурс (подобається чи ні) на сторінці у мережі. 	5
Самоорганізація студентів як базова умова успішного навчання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити особливості організації самостійної роботи студента у закладах вищої освіти. 2. Проаналізувати етапи та види самостійної роботи студента. 	5
Змістовий модуль 2. Вступ до спеціальності		
Історичні передумови становлення професії виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виявити специфіку організації музичної освіти за доби Середньовіччя, Відродження, Просвітництва. 2. Назвати найвідоміші зарубіжні та вітчизняні інструментально-виконавські школи XIX – XX ст., їх засновників та представників. 	5
Етапи професійного зростання. Рівні та ступені вищої освіти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати зміст програми підготовки бакалавра музичного мистецтва, визначити її мету, термін навчання, обсяг кредитів ЕКТС, орієнтацію та особливості. 2. Назвати додаткові спеціалізації, які можна отримати відповідно до освітньої програми у Київському університеті імені Бориса Грінченка на ОКР "бакалавр" 	5
Професійна компетентність як освітній результат підготовки виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити зміст інтегральної, загальних, спеціальних компетентностей, яких має набути майбутній бакалавр музичного мистецтва у разі виконання програми. 	5
Професійний портрет. Особистість і пріоритетні професійні якості виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати існуючі класифікації типів виконавців та викладачів за концепціями зарубіжних та вітчизняних науковців. 2. Пояснити на конкретному прикладі, який тип особистості викладача вас приваблює, обґрунтуйте свою відповідь. 3. Підготувати рольову гру «Прес-конференція». 	5
Специфіка професійної діяльності виконавця-інструменталіста	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати презентацію на тему «Секрет виконавської майстерності інструменталіста» (на прикладі життя і творчості відомих музикантів-інструменталістів) 	5

Специфіка роботи викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів	1. Підготувати есе на тему «Я – викладач-музикант»	5
Змістовий модуль 3. Лідерство служіння		
Знайомство	Розкрити сутність понять "цінності", "ключові цінності". 2. Визначити свої найголовніші (3-5) ключові цінності. 3. Записати дії, що демонструють визначені вами ключові цінності.	-
Університет та його роль у розвитку лідерства	Проаналізувати місію та цінності декількох організацій на вибір: національних та іноземних; прибуткових та неприбуткових; сфери виробництва та сфери послуг тощо. 2. Розкрити значення ключових цінностей нашої Університетської спільноти: людина; громада; довіра; духовність; відповідальність; професіоналізм; лідерство служіння; громадянська ідентичність	-
Лідерство	1. Проаналізувати ситуацію з власного досвіду (книга, кінофільм тощо), в якій герой намагався контролювати ситуацію з позиції сили. 2. Які позитивні та негативні моменти можна простежити в даній ситуації	-
Служіння як основний вид діяльності лідера	1. Проаналізувати статтю "First, Fruits of Washington". 2. Визначити способи, якими лідери компанії задовольняють потреби людей. 3. Визначення принципів діяльності лідерів, його особистісних цінностей і якостей	-
Створення команди та особливості командної роботи	1. Визначити основні кроки для створення успішної команди. 2. Розв'язання кейсів та виконання он-лайн тесту Томаса на визначення стилю поведінки у конфліктній ситуації.	-
Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння	1. Пригадати конфліктну ситуацію з власного досвіду. 2. Написати шлях вирішення цієї ситуації з позицій лідерства служіння. 3. Виконати вправу "Чотири квадрати" для людини, з якою часто виникають непорозуміння	-
Лідерський спадок	1. Представити завчасно підготовлений проект "Лідерський договір" у різних формах (вірш, есе, капсула часу, презентація, листівки, плакат, відео та ін.), в якому учасники сесії засвідчують свої наміри щодо майбутньої роботи в якості лідера, що служить.	-

Кількість балів за виконання завдань для самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;

Максимальна кількість балів за виконання завдань для самостійної роботи – 5 балів.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання .

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля. Виконання модульних контрольних робіт передбачає теоретичне опитування (письмово). Завдання складається з трьох питань – аналітичного (7 б.), пошукового (8 б.) та творчого характеру (10 б.). Максимальна кількість балів – 25.

Критерії оцінювання модульного письмового опитування: у відповіді студента оцінюється: здатність до ґрунтовного та чіткого викладу інформації; здатність до аргументації визначених положень; здатність до змістовної та логічної відповіді, креативність у відповідях

Оцінка	Кількість балів
24-25	Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю несуттєвих помилок
20-23	Знання, виконання в повному обсязі з 2-3 несуттєвих помилок
15-19	Наявність у відповіді суттєвих помилок (1-2)
10-14	знання, виконання завдання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання
06-09	Знання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю
01-05	Відсутність знань

6.4.Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення: ПМК

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних та семінарських заняттях, за виконання домашніх завдань, за самостійну роботу. Модульний контроль знань студентів, як правило, здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано нижче у таблицях.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімальний можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільний з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год, лекції 22 год.- , семінарські заняття - 20 год. , практичні заняття -14 год. , самостійна робота - 56 год, модульний контроль - 8 год.

Модулі	Змістовий модуль 1.				Змістовий модуль 2.						Змістовий модуль 3.
Назва модуля	Я- студент				Вступ до спеціальності						Лідерство служіння
Кількість балів за модуль	92 б.				129 б.						-
Теми лекцій	Мій Університет. Ім'я Бориса Грінченка в назві Університету (16.)	Система організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (16.)	Я – в інформаційному середовищі Університету (16.)	Самоорганізація студентів як базова умова успішного навчання (16.)	Історичні передумови становлення професії виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (2x16)=2 б.	Етапи професійного зростання. Рівні та ступені вищої освіти(16.)	Професійна компетентність як освітній результат підготовки (2x16)=2 б.	Професійний портрет. Особистість і пріоритетні професійні якості. (16.)	Специфіка діяльності виконавця-інструменталіста 1б.	Специфіка роботи викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів 1б.	
Теми семінарських занять	Мій Університет. (1+10б)	Я – студент грінченківець. Я навчаюсь в сучасному середовищі (1+10б)	Я – в інформаційному середовищі Університету (1+10б)	-	Історичні передумови становлення професії виконавця-інструменталіста та викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (1+10б)	Специфіка професійної діяльності. Професій-на компетентність як освітній результат підготовки (1+10б)	Професійний портрет. Особистість і пріоритетні професійні якості. (1+10б)	Етапи професійного зростання. Рівні та ступені вищої освіти (1+10б)	Специфіка діяльності виконавця-інструменталіста (1+10б)	Специфіка роботи викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (1+10б)	
Теми практичних занять	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Знайомство (16.) Університет та його роль у розвитку лідерства (16.) Лідерство (16.) Служіння як основний вид діяльності лідера (16.) Створення команди та особливості командної роботи (16.) Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння (16.) Лідерський спадок (16.)
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	-
Поточний контроль	Проміжний модульний контроль (25 балів)				Проміжний модульний контроль (25 балів)						-
Підсумковий контроль	ПМК Всього: 218 балів K= 218:100= 2,18										

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Вступ до спеціальності: музичне мистецтво. Модуль 2: навч. посіб. / О. Олексюк, Г. Кондратенко, О. Ляшенко. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2011. – 132 с.
1. Огнев'юк В. О., Жильцов О. Б., Караман С. О. та ін. ; За заг. ред. Огнев'юка В. О. Я – студент : навч. посіб.– 7-е вид., зі змінами – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. – 212 с.
2. Огнев'юк В. О., Жильцов О. Б., Морзе Н. В. та ін. Сходинки зростання. Практикум до навч. посіб. «Я – студент»;– 7-е вид., зі змінами – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 68 с

Додаткові

1. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. / О. М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

9. Додаткові ресурси:

1. Закон України "Про вищу освіту" (від 01.07.2014 з 1556-VII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> – Назва з екрана.
2. Освітньо-професійна програма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/im/bak/2018/op_bak_ivf.pdf – Назва з екрана.
3. Освітньо-професійна програма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/im/bak/2021/OPP_bak_ivf.pdf
https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/im/bak/2021/OPP_bak_ivo.pdf – Назва з екрана.
4. ПОЛОЖЕННЯ про мистецьку школу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#n7>